

TATAR NESRİNDE OLUMLU KAHRAMANLAR*

*Ramilya YARULLİNA YILDIRIM***

ÖZET

Tatar Edebiyatının her dönem için önemli konularından sayılan kahraman konsepti yaratma prensipleri ve tecrübeleriyle ilgili tartışmalar bugün de devam etmektedir. Başkentimiz Kazan şehrinde yayımlanan *Kazan Utları (Kazan ışıkları)* edebiyat dergisinin her sayısında kahraman konsepti konularının işlenmesi bunun açık bir kanıtıdır. Son yıllar edebi eleştiri kaynaklarında daima “olumlu kahraman”, “ibretli kahraman”, “bizim dönem kahramanı”, “maskeli kahraman”, “mücadeleci kahraman” gibi düşüncelerle karşılaşmaktayız. Özgürlük cereyanı tesirinde kalan *yeni* edebiyatın tema ve tarz bakımından zenginleşmesinden, psikolojizmin ilerlemesinden, lirik ve eleştirel eserlerin yaygınlaşmasından dolayı kahraman konseptinin karmaşıklaştığını ve olumlu kahramanın Sovyet Edebiyatındaki itirazsız kahraman taleplerine uymadığını görürüz. Bunlara rağmen, bazı yazarlar kendi eserlerinde hayat ideali seviyesinde olmasa da, büyük bir terbiye gücüne sahip olan olumlu kahramanlar yaratmak için çaba göstermektedirler.

Bu makalede D.Zahidullina, A.Helim, G.Gıylmanov, F.bBeyremova gibi son yıllardaki Tatar edebiyatı uzmanlarının olumlu kahraman yaratma prensipleri, düşünceleri ve tecrübeleriyle ilgili tartışmaları üzerinde durulacaktır. Eski edebiyattan itibaren 1980’li yılların sonuna kadarki edebiyat gözden geçirilerek, her tarihi dönemin özelliklerini ve o dönem edebiyat bilimi taleplerini taşıyan olumlu kahraman örnekleri verilmektedir. Son yıllar Tatar edebiyatından F.Safin, M.Malikova, A.Helim ve F.Yarullin nesirleri örneğinde okur için emsal olan ve olumlu kahraman seviyesinde tasvir edilen kahramanların özellikleri tespit edilmekte ve onlar sayesinde yazarların hayat hakkındaki düşünceleri ve gelecekle ilgili idealleri açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tatar nesri, kahraman konsepti, olumlu kahraman, Fakil Safin, Medine Malikova, Aydar Helim, Fenis Yarullin

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, El-mek: ryildirim@adiyaman.edu.tr

POSITIVE HEROES IN THE TATAR PROSE

ABSTRACT

The discussions on the principles and experiences of creation of the hero concept, which is regarded as one of the significant subjects of all times in the Tatar literature, still continue today. That the subjects of the hero concept are treated in all issues of *Kazan Utları (the Kazan Lights)*, a literary journal published in Kazan, is a clear evidence of it. Such ideas as “positive hero”, “exemplary hero”, “our day’s hero”, “masked hero” and “challenging hero” are often encountered in the literary criticism texts of the recent years. The complicated hero concept and the positive hero in the literature of recent years, which has been influenced by the freedom movement, does not correspond with the demands of the perfect hero concepts in the Soviet literature because of the enrichment of the former in terms of theme and style, progress of psychologism and of prevalence of lyrical and critical works. Nevertheless, some authors, though not in the level of the ideal of life, make efforts to create positive heroes who have a great faculty of decency.

This paper will concentrate on the principles of the creation of the positive hero, ideas and experiences of such men of the Tatar literature in recent years as D. Zahidullina, A. Helim, G. Gıylmanov and F. Beyremova. From the old literature to 1980’s literature will be reviewed and examples of the positive hero are given from the literary works of the period. In the Tatar literature in recent years, the characteristics of the positive hero have been ascertained in the works of F. Safin, M. Malikova, A. Helim and F. Yarullin, by means of which the worldview and ideals of the authors are expressed.

Key Words: The Tatar prose, the hero concept, positive hero, Fakil Safin, Medine Malikova, Aydar Helim, Fenis Yarullin.

1980’li yılların sonunda başlayan özgürlük cereyanının tesirinde, yeni eserlerle yan yana, yeni tip kahramanlar da İdil boyu Tatar Edebiyatı’nda yer almaya başlamıştır. Kahraman konsepti, Tatar Söz Sanatının her döneminde önemli konulardan sayılmış ve onun etrafında münazaraların yapılmıştır. Zira, edebiyat biliminin temelini oluşturan edebi tarz, poetika, düşünce ve problem gibi önemli konular edebi kahramanlarla yoğun bir bağlantı içerisinde olmuştur.

Zamanın ilerlemesiyle söz sanatının edebi kahramanları da değişiyor ve yeni kahramanlar ekleniyor. Son yıllar edebi eleştiri kaynaklarında ve bilhassa gazete ve dergi sayfalarında yayımlanan makalelerde, daima “olumlu kahraman”, “ibretli kahraman”, “bizim dönem kahramanı”, “maskeli kahraman”, “mücadeleci kahraman” gibi düşüncelerle karşılaşılıyor. Son yıllarda geniş yankı bulan yeni fikir ve düşünce etkisinde, yukarıda sayılan kahramanlara yeniden dikkat etmemiz gerekiyor. Biz bu makalemizde olumlu kahraman düşüncesi hakkındaki tartışmalar ve son yıllar Tatar Edebiyatında tasvir edilen olumlu kahramanlar hakkında değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz.

Olumlu kahraman kavramı, edebiyat ve sanatın önemli konularından biridir. Olumlu kahramanı yaratmak, halkın en büyük hayallerini canlı tasvirler yardımıyla yansıtmakla sıkı bağlantılıdır. Çok eskiden beri edebiyat ve sanatta olumlu kahraman konusu yazarların ilgisini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

çekmiştir. Klasikler için de bu konu kolay çözülen konulardan sayılmamıştır. Olumlu kahramanı yaratma prensipleri ve tecrübeleriyle ilgili tartışmalar bugün de devam etmektedir. Başkentimiz Kazan şehrinde yayımlanan *Kazan Utları (Kazan ışıkları)* edebiyat dergisinin her sayısında yer bulan kahraman problemi etrafındaki bahisler bunun kanıtıdır.

Geçmişe şöyle bir göz atarsak; eski edebiyatta halkın özgürlüğü için savaşıyan kahramanların, büyük aşkla helak olan aşıkların, adil hükümdarlar ve kutsal insanların olumlu kahraman olarak işlendiğini görürüz. (Mesela: Y.Balasagunlu'nun *Kutadgubiliğ*'deki Gün-doğdu, Kul Ali'nin Yusufu (*Kıssai Yusuf*), S.Saray'ın Söhayel'i (*Söhayel ve Güldürsün*) vb.). Orta Çağ'daki edebi kahramanlar, ruhi hayatlarının karmaşık ve zengin olmalarından ziyade, bilhassa ahlak temizliği ve insanlık değerlerine sadık olmalarıyla okuyucunun dikkatini çekmektedirler.

Edebiyatın esas amacının, ahlakı düzeltmek olduğunu kabul eden yazarlar, gerçek hayata yaklaşarak, eserlerinde olumlu kahraman olarak eğitilmiş ve ahlaklı tipleri öne çıkarmışlardır (mesela: Musa Akyeğit'in Hisametdin Mollası). Eleştirel realizm yazarları ise, bu prensipleri reddederek, adil yönetilmeyen toplumun aslını yansıtan olumsuz kahramanlar yaratmaya çalışmışlar. Ama buna rağmen, eleştirel realizm yazarları olumlu kahraman aramaktan da geri kalma-mışlardır. Çoğunlukla bu tür kahramanlar, içtimai koşullarla çatışma alanında tasvir edilmişlerdir. Mesela, F. Emirhan'ın Hayat'ı (*Hayat*), Ş. Kamal'ın Garif ve Gazize'si (*Akçarlaklar-Martılar*), M. Feyzi'nin Galiyebanu ve Halil'i (*Galiyebanu*). XIX. yüzyıl sonu ve bilhassa XX. yüzyıl başında insan konsepti, insanın cemiyet ve toplum kuruluşlarındaki kurallara bakışının zor ve karmaşık olmasıyla değerlendirilir.

Sovyet döneminde, gerçek hayatı ilerlemede yansıtmayı talep eden sosyalist realizm edebiyatının olumlu kahramanları ayrı bir sistem oluşturmuştur. Bunlar, askeri ve güçlü inkılapçı, önder, başarılı işçi ve çiftçi, yönetmen, komünist ve halka hizmet eden aydınlar olarak tasvir edilmiştir. Söz sanatında G.İbrahimov'un Sultan ve Şahbaz'ı (*Kızıl Çeçekler*), Ş.Kamal'ın Medine'si (*Matur Tuganda-Güzellik Doğarken*), M.Emir'in Gayaz ve Minlekamal'ı (*Agidel*), G.Beşirov'un Nefise'si (*Namus*), A.Kutuy'un Galiye'si (*Tapşurılmagan Hatlar Gönde-rilmemiş Mektuplar*) sosyalizmin kurucuları arasında görülen kahramanlardır. Toplumun fakir tabakasından çıkan bu kahramanlar için yaşam amacı net çizilmiştir. Onlar birey için değil, halkın ve toplumun mutlu istikbali için kendilerini acımasız mücadeleye vermiş, fedakar ve cesur zatlar olarak yaratılmışlardır.

II. Dünya Savaşı döneminde olumlu halk kahramanı olarak, vatani için ölmeyi her şeyden üstün tutan cesur asker tipleri yaratılmış, onların güçlü karakterleri öne çıkarılmıştır. (F.Kerim'in *Razbedçik Yazmaları*'nda (*Casus Yazıtları*) Akmorat, E.Yeniki'in *Bala (Çocuk)* nesrinde Zarif, G.Epselemov'un *Gazınur* romanındaki Gazınur'ı vb.). Tatar yazarları kahraman karakterlerinin milli unsurlarına dikkat çekmişlerdir. Bu yazarlar eserlerinde, vatan sevgisi ve kahramanlık gibi sıfatları abartılı olarak yansıtmışlar, cephe gerisindeki olumlu kahramanları ise fedakar ve çok çalışkan işçiler olarak tasvir etmişlerdir. Savaş sonrası edebiyatta ise; olumlu kahramanlar, M. Emir'in "Kusursuz Olumlu Kahraman", G. Epselemov'un "Kaidedeki Kahramanlar", F.Hüsni'in "Küçük İnsan" konseptinde yansıtılmıştır.

1960-1980 yıllarında öncelikle iç dünyası zengin olan, dürüst, güzel işler yapan, insanlardan uzaklaşmayan, kenara çekilmeyen kahramanlar işlenmeye başlıyor (Aknine – E.Yeniki *Vasiyet*, Klara – E.Yeniki *Tugan Tufrak-Baba Ocağı*, Reşide – E.Yeniki *Saz Çeçege-Saz Çiçeği* vb.).

Son yıllar edebiyatında yeni kahramanlar çoktur, ama olumlu kahraman ismine layık tipleri bulmak zordur. Sosyalist çerçeveden kurtulan, realizm kahraman sıfatına layık görülen, beğeni toplayan birçok kahraman vardı. Bunlar; cemiyetin bütün katmanlarını saran, yalana karşı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

mücadeleye cüret eden Nuriasma (F.Sadriyev *Tan Cile – Tan Rüzgarı*), hayatın bütün sınavlarını, gönülündeki merhamet duygusunu saklayarak geçiren Gülcihan (F.Safin *Gülcihan*), il çapındaki afet zamanında kendi hayatı için değil, önce halkın can ve malını düşünen, namuslu işçi olan Ehmetsefa Deüleyarov (F.Safin *Sataşıp Atkan Tan*), hayatını yeni kanunlara göre yeniden kurmak kudretine sahip olan, merhametli ve güçlü Arslan (N.Gimatdinova *Ak Torna Kargısı - Beyaz Turna Kargısı*) onlardandır. Ama hepsini de olumlu kahraman konsepti içinde saymak mümkün olmamaktadır. Tatar nesrinde bazı yazarlar tarafından onlar olumlu kahraman olarak sayılsa da, bazı kaynaklarda bu tür kahramanların kaybolma eğiliminde olduğu görüşü savunulmaktadır. Edebiyat uzmanı D. Zahidullina, “Bir taraftan, olumlu kahramanlar yaratan metot artık yetersiz kalmıştır. Edebiyat değişiyor, kahraman da değişiyor” diyor. Ama bugünkü edebiyatta okuyucunun hayran olacağı sıfatlara sahip olan, belli konularda örnek olacak kahramanlar da vardır. Genelde onlar ikinci sıradaki kahramanlar olarak eserde yer alıyorlar. Fakat onlardaki örnek olma hususiyeti karakterinde; iş-amel, fikir-düşünce, his-münasebet birliğinde yansı-tılmıyor. Sadece belli bir sıfat ve belli bir yönde abartılıyor (Zahidullina, 2004:135-136). Gerçekten de, Sovyet Edebiyatında olumlu kahraman, itirazsız olumlu kahraman olarak sayılsa da, şimdiki nesirde böyle düşünmek oldukça zordur. D. Zahidullina, olumlu kahramanın kaybolma eğiliminin nedenini, edebiyatın tema, tarz yönünden zenginleşmesinde, psikolojizmin ilerlemesinde, kahraman konseptinin karmaşıklaşmasında görüyor. Yazar olumlu veya olumsuz kahraman yaratmadan uzaklaşıp, sembolik-metaforik imgeleri seçiyor. “Olumlu kahraman imajının oluşması için, kahramanların, iş, fikir, istek ve his gibi duygu, düşünce ve fiiller sembolik imgelere yükleniyor, onların yardımıyla okuyucuya ulaşılması sağlanıyor” (Zahidullina, 2004:135-136).

Şimdi her eleştirmen, edebiyat uzmanı, yazar, olumlu kahraman atamasının taleplerini kendisine göre yorumlamaya çalışıyor. Yazar Aydar Helim’e göre “Bizim son yüz yıllık edebiyatımıza bakarsanız, aşka layık olma ilkesinde ve alanında, olumlu kahraman olarak dile getirilecek tiplerimiz yoktur” (Helim, 2003:16). G. Gıylmanov ise kahramanları kusursuz veya kusurluya ayırmaya tamamıyla şüphe ile bakıyor: “Olmuyor öyle kahramanlar, sadece olumlu veya sadece olumsuz... Biz bu dersi 100-150 sene önce geçtik, ama hala anlayamıyoruz. İnsan var, zaman var, kader var, millet var. Şu birkaç düşünceyi bir düğüme bağladığımız yerde kahraman ortaya çıkıyor”(Gıylmanov, 1999:103).

Bugünün nesirde olumlu kahraman konseptinin durumu hakkındaki görüş, karışık olduğu ve tek taraflı olmadığı şeklindedir. Sovyet Edebiyatı’nda öne çıkarılan kusursuz kahramanla kıyasladığımızda, olumlu kahramanın bugünkü nesre ait olmadığı da söylenebilir. Gerçekten de bugünkü koşullarda kusursuz kahraman yaratmak çok zordur. Son yıllar nesrinde psikolojizm, lirik ve eleştirel eserlerin yaygınlaştığı ortamlarda, kahramanlar başka şekilde ortaya çıkıyor. Klasik olumlu kahraman, aynı zamanda yazarın idealini, onun fikrini okuyucuya ulaştırıcı ve ideal yaşam modelinin temelini de oluşturur. Şimdiki olumlu kahraman olması gereken tipler, her zaman yazarın idealinin rolünde olamıyor. Onlarda adalet, temiz kalplilik, vatan sevgisi, işine bağlılık, hayattaki tatsız olayları zor atlatmak gibi sıfatlarla beraber, yazarın kendisini eleştiren kusurlu sıfatları bulabiliriz. Genelde onlar güçsüz, yalnız ve mutsudur. Fakat ideal olmamalarına rağmen böyle bir karakter, yaşamın örnek bir modelini yaratmada, yazarın fikirlerinin okuyucuya ulaştırılmasında önemli bir anlam taşıyor.

Son yıllar nesrinde, Tatar yazarları kalemiyle canlandırılan olumlu kahraman örneğini *Fakil Safin’in Gülcihan* eserinde görmekteyiz. Eserde baş kahraman olan Gülcihan’ın, II Dünya savaşından sonraki zor yıllarda 18 yaşından 40 yaşına kadar olan hayatı tasvir edilmiştir. Onun hayatı da başka birçok kadının yaşamına benzemektedir. Sevmediği Eühet ile evlenmesi, ihanete uğradıktan sonra yalnız çocuk büyütmüş, at yarışında biricik oğlu sakat kalmıştır. Gülcihan, hasta çocuk büyütmüş, sonra torunlarını terbiye etmek gibi hayat yolunda daima farklı engellerle karşılaşmıştır. Ama bunlara rağmen, kaderine razı olmuş, bütün sınavları başarıyla geçmiştir. Sanki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

yaşam tarafından döndürülen o sınavları, her insanın yapması gereken doğal zorluklar gibi düşünmüştür.”Hay, bu hayat dedikleri! Bazen ateşlere atıyor, bazen sulara, bazen dağlara yükseltiyor, bazen de uçurumlara uçuruyor. Şemsiye teyze doğru söylüyor-muş. Allah bizi bu dünyaya sadece sınav için göndermiş. O sınavları geçebilersen gerçek mutluluğu tadarsın. O da fani dünyadan göçtüğümüzde olacakmış. Bu dünya’ya gelmişsen kırılmadan, bükülmeden, insanlığını kaybetmeden yaşamak lazım. Yaşamak denilen hikmetli şeyin aslı oymuş” (Safin, 1998:113). Kadın kendi söylediği o sözleri yaşam sloganı olarak kullanıyor, hayatı boyunca ona sadık kalıyor. Yazar tarafından, kahramanda acıma duygusu ve daima iyilik yapma yeteneği gibi iki sıfat, öne çıkarılmıştır. Babasının inatçı olmasına, üvey annesinin merhametsizliğine, Eühet’in acımasızlığına, gençlik arkadaşı Feyme’nin ihanetine, torunu Şamil’i çocuk esirgemeye gönderen okul müdürüne kin tutmuyor, onları suçlamıyor. İnsanda sadece iyilik, merhamet kıvılcımları görmeye çalışıyor. Bu onun etrafındakilerin kötülüklerine tarafsız olması, göz kapatması anlamına gelmiyor. Her şeyi görüyor, ama o gönlünde namus denilen büyük gücün hala yaşadığını kabul ediyor. Küçük yavrusunu bırakıp giden gelininin pişman olup dönmesini de bekliyor. ”Kendiliğinden dönmesini çok ümit ettim. Aklına gelir, döner dedim. Konuşuruz, anlarız, kendi çocuğumuzu kendimiz büyütürüz diye düşündüm. Eğer benimle oturmak istemese, ona da karşı değilim” (Safin, 1998:137) diye inançla yaşıyor Gülcihan. Ama gelin dedikleri Efüze dolandırıcı, hırsız ve bundan önce de birkaç erde çocuk bırakıp kaçan kadınımış. Umumun, hayatının 25 senesi, “bugün katlanmak lazım, yarın her şey iyi olur” diyen ümitle geçiyor. Eser ümitle sona eriyor: Gülcihan inşa edilecek ev ve Şamil’in mutlu geleceği hakkındaki güzel duygularla yaşamaya devam ediyor.

F.Safin ana kahramanının insanlık sıfatlarını daha da abartılı açmak amacıyla mitolojik kahramanlardan da başarılı faydalanmış. Mesela, Gülcihan’ın hayatında en zor zamanlarında, sanki yukarıdan inmiş gibi bir Nine peyda oluyor. Annesinin ölümünden sonra da, biricik oğlu ölümle pençeleşirken de, gelini Efüze’nin çocuğunu bırakıp gittikten sonrada, geri almak istediğinde de Gülcihan yanına o Nine geliyor ve ona yol gösteriyor, onu teselli ediyor. ”Allahtan ayrılmayınız çocuklar, Allah insanları iyiliğinden bırakmaz. İnsan umudunu kesmesin. İnsanı umut yaşıyor”, diyor. Gerçekten de, başkalarından hiçbir farkı olmayan Tatar kadını üst üste gelen kayıplara rağmen, yaşam gücünü kaybetmiyor, kalbinde umut ve sevgi kıvılcımını kaybetmeden yaşamaya, kendisinden sonra da sağlam köklerini bırakmaya gayret ediyor.

Son yıllar edebiyatında yaratılan kahramanlar arasında, yazar idealiyle denk gelen, beğenilen kusursuz kahraman olarak *Medine Malik-ova’nın Öyeme (Fırtına)* eserindeki Cevheriye’nin ayrı bir yeri vardır. Detektif türünde yazılan roman baş kahramanın ölümüyle başlıyor, katili arama yolunda Cevheriye ve ikinci kahraman olan Haris’le tanışıyoruz. Cevheriye kendi inisiyatifi ile Cemiyeti Hayriye’yi kuruyor, şehirdeki muhtaç yaşlıları, hastaları bulup, onların listesini hazırlıyor ve farklı şirketlerden, iş adamlarından yalvararak zorluklarla aldığı yardımı dağıtıyor. Yazar tarafından Cevheriye romantik bir şekilde de tasvir edilmiştir. Müspet, yaşam mutluluğunu başkalarının menfaatini düşünmekte gören ve amacına ulaşmayı arzulayan Cevheriye’nin iç dünyası gizemlerle dolu olarak tasvir edilmiştir. Eserde kahramanın kendi hayalleri ve hislerini beyan eden yerler yoktur. Arkadaşı Haris, kızın şiirleriyle tanıştıktan sonra onun iç dünyasının endişeli ve dert dolu olduğunu anlıyor. Yazarlar Birliği üyesi olan duygusal ve çok temiz kalpli şaire, hayatını örgüler örüp onları satarak kazanmıştır.

Eserde, Cevheriye karakter olarak yazar tarafından değil, belki de romandaki her kahramanın bakış açısından yaratılmıştır. Kahramanın yakınları, arkadaşları, onunla gurur duyuyor, ona hayranlık besliyorlar. Mesela, arkadaşı Halide, “Cevheriye bir şeyle ilgilense, sağa sola bakmadan, etrafındakileri kendi arkasından sürükleyecek, yakasına yapışarak kendi dediğini yaptırabilecek güce sahiptir. O, daima iyilik meleği idi. Gözünün önüne getirip göstermesen, hiçbir kötülüğü görmüyordu” diyor (Malikova, 2003:107). Cevheriye, ayağının ucundakini görmeden,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

göğe bakarak, muhtaçlara yardım etme gibi kendi tatlı hayalleri içinde yaşıyordu. Çevresindeki kirli oyunları görmeyen Cevheriye'nin hayatı bu saflığından dolayı çok kısa sürmüştür.

Yazar kendi kahramanını Mariya Ctyuart'la kıyaslıyor. İkisi de gurur, tevekkül sahibiydi. Fakat yazara göre, Cevheriye yalnızlık kraliçesidir. O Mariya gibi, eşine de âşık değildir. Kendisini destekleyen ve ilgi gösterenleri de yoktur. Dolayısıyla yalnızlığını gidermek ve problemlerini çözmek için, farkında olmadan mafyayı ayağına getiriyor ve bu ilişkiler sonunda da vahşice öldürülüyor. Yazarın kendi kahramanına kısa ömür biçmesinin nedenleri vardır. Bugünkü hayatta cemiyet yönetmenlerinin Cevheriye gibi dürüst ve temiz olabilecek insanlardan şüpheleri vardır. Yazar; bu tür insanların mevcut koşullarda yaşaması çok zordur diye düşünmektedir. “Güzel, uzun boylu, asil, eğitilmiş, yetenekli, becerikli, cesur hanım. Tatarlar böyledir diyerek, bütün dünya karşısında övünüyoruz, ama meydanlara çıkamıyoruz, kendimizi gösteremiyoruz” (Malikova, 2003:128). Cevheriye de milletimizdeki binlerce insan gibi, iki ateş arasında kalan bir tiptir. Bu tür kahramanlar, kendi halkından uzaklaşan, başka milletler tarafından kabul edilmeyen insanlar olmaktan kendilerini kurtaramamaktadırlar. Bu nedenle o da, kendisine yer edinmek için, Tataristan'daki Rus gazeteleri, televizyonu, radyo çalışanları gibi, Rus kültürü ve edebiyatının ilerlemesi için çaba gösterenlerin yanında dolaşmaya mecbur kalmıştır.

Kıscası, Sovyetler Birliği'nin yıkıldığı dönemde yaşayan, ekonomik ve diğer sıkıntılara rağmen, başkalarının hayatını düşünen, onlara özen gösteren Cevheriye de, Medine Malikova gibi kendi idealini yansıtmıştır. Toplumun, bilhassa hayır cemiyetlerinin başında azimli, güçlü karakterli, dürüst ve namuslu kadınların olmasının gerektiğini vurgulamaktadır.

Cevheriye'ye benzer başka bir kahraman *Fenis Yarulin'in Yaralı Yazmışlar (Yaralı Kaderler)* romanındaki, Minlegül Nine'dir. O da başkalarını düşünmekte, hayatını yetim çocukları terbiye etmekle geçirmektedir. Gerçek hayatta prototipi olan kahraman, önce inşaat aşhanesinde çalışıyor, sonra kendisinin de büyüdüğü çocuk esirgemede çalışmaya devam ediyor. Doğuştan pedagog olan Minlegül Nine, çocuklara aile sıcaklığını vermeye, onların gönüllerinde merhamet duygusu uyandırmaya çalışıyor. O, kendi iyilikleriyle çocukların kalplerinde o kadar iz bırakmıştır ki, yetimler yurdundan ayrılan, bugün Amerika'da yaşayan genç kızlar, erkekler onu yanlarına davet ediyorlar, büyük saygıyla ağırılıyorlar. Bu açıdan kıyasladığımızda Minlegül, Cevheriye'den daha şanslıdır.

Günümüz edebiyatının en yeni ve en önemli olumlu kahramanlarından aralarında sayılan ve Genç Kebir'in, (Aydar Helim'in *Öç ayaklı at nesri*) ayrı bir yeri vardır. Nesrin baş kahramanı 13-14 yaşlarındaki Kebir, II. Dünya savaşı yıllarında yetim kalıyor, açlık ve büyük haksızlıklar nedeniyle çok erken yaşlanıyor. Çocukluğunda bir ayağı yaralanan atını irak yollardan köyüne getirirken, zor durumlarla karşılaştığında (mesela, Çingenelerle karşılaşma, sazlıkta batma vb.) köy ağalarına has zeyrekliği ve kurnazlığıyla karşılaştığı bütün olumsuz olaylardan kurtulma yolunu buluyor. Atla sağ salim kolhoza dönmesi onun ve ailesinin hayat meselesidir. Atı sakatladı diye, savaştan sonraki sert ve acımasız kanunlara dayanarak, Kebir'in annesi tutuklanıyor. Annesini hapisten kurtarmak için, üç ayaklı at ile babasız kalan yetim çocuk, büyük azap ve ıstıraplar çekerek, 50 km mesafeyi üç günde kat ediyor. Eserin sonu faciayla bitiyor. Çingenelerden, kurtlardan, sazlıktan atını kurtarabilen Kebir, ailesine kin tutan kolhoz reisinin elinden atını kurtaramıyor. Sakatlanan atla zorluklar içinde köye dönen Kebir'in atını hemen et için kestiriyorlar, atın yavrusunu da kudurmuş köpeklere atıyorlar. Bu vahşiliği gören çocuk Kebir kendi kendini büyükler gibi sorguluyor: “Kardeş gibi yaşamak varken, insanlar niçin birbirinin boğazına sarılıyor? Ne zaman biter bu adaletsizlik, ıstırap ve kargaşa? Yer Kürenin dönmesi durduktan sonra mı?”

Zor ve karışık dönemde baş kahramanın yaptıkları masal kahramanlığı değildir. Kebir; güreşçi olacağım diye de büyümüyor, bilakis, siyasi şartlar, tarihi olaylar onun karakterinde,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

kendisini ve başkalarını koruma duygusunu da şekillendiriyor. Onun her hücresi kendisini korumaya ve savunmaya, korkunç zamana karşı durmak için öyle programlanmıştır (Beyremova, 2001:124). Yazar; onun mücadeleci bir karaktere sahip olmasını, psikolojik ve olağanüstü durumlarla tasvir ediyor. Kebir, sıcak kanlı, okuyucunun gözü önünde formalaşan, okuyucuyla beraber mücadele etmeyi öğrenen yeni genç bir kahramandır. O, aynı zamanda duygusal (büyüdüğü doğayı seven, onun çiçekleriyle konuşan, her ağacını bilen, onlarla bir gönül uyumunda yaşayan) ve hayalperest (havadaki uçağa binip, hiç görmediği Kremlin'i, hayalde görmek, vatan, toprak hakkında düşünmek) bir çocuktur. Sadece bunlar değil, Çuvaş kızı Nestük de, ona hayatında ilk defa kendisinin koruyucusu, savunucusu bir erkek gözü ile bakıyor. Bayanların ona olan güveni ve ümidi, çocuk Kebir'i korku bilmez gayretli, güçlü bir erkeğe dönüştürüyor. Hayata olan sevdasını, arzusunu artırıyor. Kebirin istikbalini düşünen yazar, F.Beyremova'ya göre, Aydar Helim kahramanını deneyerek kuruyor, zorluklarla sınıyarak sağlamlaştırıyor. "Bu erkek çocuktan gelecekte hak için, millet için mücadele edecek kahraman hazırlıyor" (Beyremova, 2001:121). Gerçekten de, gelecekte asıl Kebir gibi erkek çocuklardan ciddi anlamda örnek alınarak, doğal, canlı, gayretli, olumlu kahramanlar yetiştirebilir. Sadece edebiyat eserlerinde değil, gerçek hayatta da, Tatar Edebiyatı'nın ölümsüz sayfalarında yer alabilirler. Kebir, adaleti savunan, güzellik sevdası olan, gerçek hayata bağlı, genç, mücadeleci kahramanın güzel bir örneğidir.

Yazarların, büyük bir terbiye gücüne sahip olan böyle olumlu kahramanları kendi eserlerinde tasvir ederek canlı olarak yaratmaları, son yıllar Tatar Edebiyatı'nda olumlu kahramanın kaybolmadığını göstermektedir. Onlar, hayat ideali seviyesinde tasvir edilmeseler de, ona yaklaşmaya çaba gösteriyorlar. Yazarlar, kahramanların her birinde belli bir sıfatı abartılı olarak öne çıkarmaktadırlar. Olaylara farklı bakmalarına rağmen, etraftaki adaletsizliğe sadece merhametle cevap vermeleri, insanların namuslu kalmalarının gerekliliğine olan inançları, iyilik ve inanç duygularını öne çıkarılmaları abartılı olarak tasvir edilmiştir.

KAYNAKÇA

- BEYREMOVA, F.(2001). "Ak hem Kara Köreşe", **Kazan Utları dergisi**, sayı12.
- GIYLMANOV, G.(1999). "Tuksanıncı Yıllar Edebiyatı", **Kazan Utları dergisi**, sayı10.
- HELİM, A. (2003). "Biregez Meydan", **Miras dergisi**, sayı 7.
- HELİM, A.(2003). Öç Ayaklı At. **Hezerge Tatar Prozası. XVII Cilt**, Kazan: Heter Neşriyatı
- MALİKOVA, M. (2003). **Oyerme: Roman, Povestlar**, Kazan:Tatar Gazeta-Jurnal Neşriyatı
- SAFİN, F. (1998). **Gülcihan: Povestlar**, Kazan:Tatar Kitap Neşriyatı
- YARULLİN, F. (2000). **Yaralı Yazmışlar**, Kazan:Ruhiyet Neşriyatı
- ZAHİDULLINA, D. (2004). "Unay Geroylar Yugalı: Sebepler, Neticeler", **Kazan Utları dergisi**, sayı1.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

